

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny: OBLICZA GEOGRAFII 3, zakres rozszerzony

Wymagania na poszczególne oceny				
na ocenę dopuszczającą	na ocenę dostateczną	na ocenę dobrą	na ocenę bardzo dobrą	na ocenę celującą
2	3	4	5	6
I. Zróżnicowanie środowiska przyrodniczego Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje powierzchnię Polski oraz długość jej granic lądowych i morskich • wymienia państwa graniczące z Polską i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>wyłączna strefa ekonomiczna, wody terytorialne, morskie wody wewnętrzne</i> • wskazuje na mapie geometryczny środek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu <i>region fizycznogeograficzny</i> • wymienia na podstawie mapy geologicznej trzy wielkie struktury geologiczne, w których granicach leży terytorium Polski • przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy • przedstawia podział surowców mineralnych ze względu na zastosowanie • podaje nazwy i wysokości kulminacji w poszczególnych pasach rzeźby terenu • wymienia pasy rzeźby terenu w Polsce i wskazuje ich zasięg na mapie • wymienia formy polodowcowe występujące na obszarze Polski • wymienia klimatyczne pory roku • wymienia czynniki wpływające na klimat Polski • podaje średnie wartości temperatury powietrza, średnie roczne sumy opadów atmosferycznych i długość okresu wegetacyjnego oraz określa częstość kierunków wiatru i liczbę dni z silnym wiatrem w Polsce na podstawie map tematycznych • wyjaśnia, czym jest bilans wodny • wymienia główne cechy sieci rzecznej w Polsce na podstawie mapy • wskazuje na mapie zlewiska i dorzecza głównych rzek Polski • wyjaśnia znaczenie terminu <i>jeziorność</i> • wymienia najmniejsze i największe jeziora 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia na podstawie mapy najdalej wysunięte punkty w Polsce oraz podaje ich współrzędne geograficzne • opisuje przebieg granic Polski na podstawie mapy ogólnogeograficznej • podaje nazwy megaregionów i prowincji Polski i wskazuje je na mapie • wymienia jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • podaje przykłady najważniejszych wydarzeń geologicznych w poszczególnych erach i okresach • wskazuje na mapie rozmieszczenie głównych surowców mineralnych Polski • podaje cechy ukształtowania powierzchni Polski • odczytuje informacje z krzywej hipsograficznej Polski • omawia zasięgi złodowceń na obszarze Polski na podstawie mapy • omawia cechy klimatu Polski na podstawie map klimatycznych i klimatogramów • wyjaśnia różnice między astronomicznymi, kalendarzowymi i klimatycznymi porami roku • wskazuje obszary nadwyżek i niedoborów wody w Polsce • przedstawia zróżnicowanie gęstości sieci rzecznej w Polsce na podstawie map tematycznych • opisuje rozmieszczenie jezior w Polsce • porównuje powierzchnię i głębokość głównych jezior Polski na podstawie danych statystycznych • przedstawia cechy Morza Bałtyckiego na podstawie mapy tematycznej • omawia zróżnicowanie zasolenia i temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku • opisuje florę i faunę Bałtyku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia charakterystyczne cechy położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • podaje nazwy podprowincji Polski i wskazuje je na mapie • opisuje jednostki tektoniczne występujące na obszarze Polski • omawia najważniejsze wydarzenia z przeszłości geologicznej Polski na podstawie tabeli stratygraficznej • omawia znaczenie gospodarcze głównych surowców mineralnych Polski (węgla kamiennego, węgla brunatnego, rud miedzi i soli kamiennej) • wymienia czynniki wpływające na ukształtowanie powierzchni Polski • omawia rozmieszczenie form polodowcowych na obszarze Polski na podstawie mapy • podaje różnice między krajobrazem młodoglałacjalnym a krajobrazem staroglałacjalnym • przedstawia wpływ mas powietrza na pogodę w Polsce • omawia zróżnicowanie przestrzenne temperatury powietrza, opadów atmosferycznych, okresu wegetacyjnego i wiatrów w Polsce • charakteryzuje zasoby wodne Polski • analizuje bilans wodny Polski w roku hydrologicznym • opisuje przyczyny niedoborów wody w Polsce • podaje przyczyny powstawania powodzi w Polsce • charakteryzuje główne typy genetyczne jezior Polski na wybranych przykładach • przedstawia typy sztucznych zbiorników wodnych i podaje ich przykłady • omawia genezę Morza Bałtyckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia konsekwencje położenia fizycznogeograficznego, matematyczno-geograficznego i geopolitycznego Polski • przedstawia charakterystyczne cechy makroregionu, w którym mieszka • przedstawia przebieg strefy T-T na obszarze Polski na podstawie mapy geologicznej • omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia surowców mineralnych w Polsce • charakteryzuje pasy rzeźby terenu • wyjaśnia, czym jest klimat peryglacjalny • wykazuje wpływ poszczególnych czynników klimatycznych na klimat Polski • przedstawia przyczyny i skutki niedoboru wody w wybranych regionach Polski • wymienia rodzaje powodzi występujących w Polsce • podaje przyczyny zróżnicowania gęstości sieci rzecznej w Polsce • omawia znaczenie jezior w Polsce • omawia funkcje sztucznych zbiorników w Polsce • charakteryzuje linię brzegową i typy wybrzeży Morza Bałtyckiego • omawia formy ochrony Morza Bałtyckiego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje zmiany terytorium oraz granic państwa polskiego na przestrzeni dziejów • przedstawia kryteria regionalizacji fizycznogeograficznej • przedstawia budowę geologiczną Polski na tle struktur geologicznych Europy • uzasadnia stwierdzenia, że Polska odznacza się skomplikowaną budową geologiczną • wyjaśnia uwarunkowania tworzenia się i występowania złóż surowców mineralnych • omawia występowanie głównych surowców mineralnych w regionie, w którym mieszka, i wyjaśnia, jak powstały ich złoża • identyfikuje związki między budową geologiczną Polski a głównymi cechami ukształtowania powierzchni • porównuje ukształtowanie powierzchni Polski z ukształtowaniem innych europejskich krajów • omawia procesy, które zachodziły na obszarach występowania klimatu peryglacjalnego i wyjaśnia ich wpływ na obecne ukształtowanie powierzchni Polski • analizuje zróżnicowanie klimatyczne Polski • przedstawia gospodarcze konsekwencje długości trwania okresu wegetacyjnego w różnych regionach Polski • analizuje zasoby wodne w regionie, w którym mieszka, na podstawie różnych źródeł informacji • wykazuje na przykładach zależność sieci rzecznej od budowy geologicznej i rzeźby terenu • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia jezior w Polsce • wyjaśnia przyczyny dużej koncentracji

<p>w Polsce i wskazuje je na mapie</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia największe sztuczne zbiorniki w Polsce i wskazuje je na mapie opisuje położenie Morza Bałtyckiego podaje nazwy państw położonych nad Morzem Bałtyckim wymienia wyspy Morza Bałtyckiego i podaje ich przynależność państwową wymienia typy wybrzeży Morza Bałtyckiego odczytuje z mapy średnie wartości zasolenia oraz temperatury powierzchniowej warstwy wody w Bałtyku 		<p>na podstawie map tematycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia czynniki wpływające na temperaturę wód powierzchniowych Morza Bałtyckiego na podstawie mapy podaje przyczyny zróżnicowania zasolenia wód Morza Bałtyckiego na podstawie mapy 		<p>sztucznych zbiorników w południowej części Polski</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia i ocenia stan środowiska przyrodniczego wód Bałtyku proponuje działania ograniczające ilość zanieczyszczeń przedostających się do Bałtyku
---	--	---	--	---

II. Związki między elementami środowiska przyrodniczego

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> opisuje położenie i obszar Tatr wskazuje na mapie przebieg granicy między Tatrami Wysokimi a Tatrami Zachodnimi wymienia piętra klimatyczno-roślinne w Tatrach wymienia góry średnie i góry niskie w Polsce opisuje położenie gór średnich i niskich wyjaśnia znaczenie terminu <i>flisz karpacki</i> wymienia główne rzeki Sudetów na podstawie mapy omawia położenie Gór Świętokrzyskich wyjaśnia znaczenie terminu <i>gotoborza</i> opisuje położenie i obszar pasa wyżyn wyróżnia główne jednostki w pasie wyżyn i wskazuje je na mapie opisuje położenie i obszar nizin wymienia główne rzeki i sztuczne zbiorniki wodne pasa nizin wymienia nazwy parków narodowych pasa nizin wskazuje na mapie duże aglomeracje w pasie nizin opisuje położenie i obszar pasa pojezierzy wymienia regiony wchodzące w skład pojezierzy wymienia największe kompleksy leśne pojezierzy i podaje nazwy krain, na których obszarze się one znajdują wymienia największe jeziora pasa pojezierzy i wskazuje je na mapie opisuje położenie, obszar i granice pasa pobrzeży wyróżnia krainy wchodzące w skład pasa pobrzeży wymienia nadmorskie miejscowości i podaje ich funkcje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki wpływające na krajobraz Tatr przedstawia podział Tatr wymienia formy rzeźby wysokogórskiej charakteryzuje wody powierzchniowe Tatr opisuje świat zwierząt w Tatrach opisuje florę i faunę Bieszczad wymienia pasma górskie Sudetów opisuje klimat i roślinność Sudetów omawia warunki klimatyczne występujące w Górach Świętokrzyskich opisuje rzeźbę krasową na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie infografiki wymienia główne surowce mineralne występujące na wyżynach podaje cechy krajobrazu staroglacjalnego charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie nizin omawia warunki klimatyczne występujące w pasie nizin wymienia najważniejsze elementy środowiska przyrodniczego parków narodowych pasa nizin podaje cechy krajobrazu młodoglacjalnego na obszarze pojezierzy opisuje warunki klimatyczne występujące na pojezierzach opisuje cechy krajobrazu pasa pobrzeży wymienia czynniki rzeźbotwórcze wpływające na rzeźbę poszczególnych regionów pasa pobrzeży charakteryzuje wody powierzchniowe w pasie pobrzeży 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia formy polodowcowe i formy krasowe występujące w Tatrach wymienia cechy klimatu Tatr charakteryzuje działalność gospodarczą w Tatrach opisuje korzyści i zagrożenia związane z rozwojem turystyki w Tatrach omawia piętrowość roślinną w Bieszczadach omawia cechy środowiska przyrodniczego Sudetów wymienia skały dominujące w budowie geologicznej poszczególnych pasm sudeckich charakteryzuje poszczególne pasma Sudetów charakteryzuje krajobraz gór niskich omawia cechy środowiska przyrodniczego Gór Świętokrzyskich charakteryzuje cechy środowiska przyrodniczego pasa wyżyn opisuje zlodowacenia na obszarze pasa nizin przedstawia rzeźbę pasa nizin charakteryzuje gleby równin staroglacjalnych na podstawie profili glebowych omawia zlodowacenia na obszarze pojezierzy omawia wpływ lądolodu na rzeźbę pojezierzy charakteryzuje użytkowanie terenu na pojezierzach przedstawia czynniki wpływające na rzeźbę pasa pobrzeży charakteryzuje środowisko przyrodnicze poszczególnych regionów pasa pobrzeży charakteryzuje typy wybrzeży Morza Bałtyckiego omawia wpływ Morza Bałtyckiego na klimat pobrzeży opisuje działalność gospodarczą w pasie pobrzeży 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia budowę geologiczną Tatr na podstawie schematu omawia wpływ procesów zewnętrznych na rzeźbę Tatr porównuje środowisko przyrodnicze Tatr Wysokich ze środowiskiem przyrodniczym Tatr Zachodnich omawia budowę geologiczną Sudetów jako przykładu gór zrębowych omawia budowę geologiczną Gór Świętokrzyskich charakteryzuje dzieje geologiczne pasa wyżyn opisuje zróżnicowanie środowiska przyrodniczego pasa wyżyn przedstawia warunki powstawania węgla kamiennego wyjaśnia wpływ lądolodu na środowisko nizin omawia proces powstawania pradolin i ich przebieg na obszarze pasa nizin na podstawie mapy wyjaśnia genezę pól wymowych występujących w pasie nizin porównuje warunki klimatyczne Niziny Śląskiej z warunkami klimatycznymi Niziny Północnopodlaskiej omawia wpływ budowy geologicznej na występowanie surowców mineralnych i wód głębinowych w pasie nizin omawia wpływ budowy geologicznej pojezierzy na gleby i roślinność omawia zależności między poszczególnymi elementami środowiska przyrodniczego w pasie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rozmieszczenie lodowców w Tatrach w plejstocenie na podstawie dostępnych źródeł informacji przedstawia czynniki decydujące o zmianach szaty roślinnej wraz ze wzrostem wysokości nad poziomem morza porównuje granice pięter klimatyczno-roślinnych w Sudetach i Tatrach przedstawia różnice między cechami środowiska przyrodniczego Sudetów, Gór Świętokrzyskich i Bieszczad opisuje wpływ skał węglanowych i lessowych na inne elementy środowiska przyrodniczego opisuje czynniki przyrodnicze, które wpłynęły na gospodarowanie w pasie wyżyn wyjaśnia związek między budową geologiczną nizin a zagospodarowaniem tego obszaru przedstawia zależność między budową geologiczną pojezierzy a ich zagospodarowaniem porównuje krajobraz młodoglacjalny z krajobrazem staroglacjalnym (uwzględnia między innymi wysokości bezwzględne, formy terenu i wody powierzchniowe) omawia podobieństwa i różnice między środowiskiem przyrodniczym pojezierzy a środowiskiem przyrodniczym pobrzeży
--	--	---	---	--

			<p>pojezierzy</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje etapy powstawania delty Wisły na obszarze Żuław Wiślanych • omawia procesy powstawania mierzei i klifów na podstawie schematu • charakteryzuje środowisko przyrodnicze Żuław Wiślanych 	
III. Krajobrazy Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz</i> • wymienia czynniki kształtujące wybrane typy krajobrazów • wymienia cechy krajobrazu przyrodniczego • podaje przykłady krajobrazu przyrodniczego • wyjaśnia znaczenie terminu <i>krajobraz kulturowy</i> • podaje przykłady krajobrazu kulturowego • wymienia cechy krajobrazu mozaikowego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy krajobrazu • wymienia typy krajobrazów przyrodniczych i podaje ich przykłady • opisuje krajobraz leśny zbliżony do pierwotnego na przykładzie Puszczy Białowieskiej • wymienia cechy krajobrazu górskiego ponad granicą lasu, torfowisk wysokich i muraw na przykładzie Karkonoszy • podaje główne cechy krajobrazu turni na przykładzie Tatr • podaje cechy krajobrazu kulturowego • podaje cechy krajobrazu wiejskiego na przykładzie Roztocza • podaje cechy krajobrazu małomiasteczkowego na przykładzie Tykocina • wymienia elementy krajobrazu komunikacyjnego na podstawie fotografii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia podział krajobrazów ze względu na stopień przekształcenia środowiska • porównuje krajobraz przyrodniczy z krajobrazem kulturowym • charakteryzuje krajobrazy przyrodniczo-kulturowe • charakteryzuje krajobrazy jeziorne i bagienno-łąkowe i podaje obszary ich występowania • opisuje cechy krajobrazu podmiejskiego i rezydencjalnego na przykładzie podwarszawskich miejscowości • opisuje cechy krajobrazu przemysłowego na wybranym przykładzie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje krajobrazy wyróżnione ze względu na rzeźbę terenu • charakteryzuje czynniki zagrażające krajobrazom • przedstawia główne cechy wybranych krajobrazów przyrodniczych • wymienia czynniki wpływające na zachowanie krajobrazów zbliżonych do pierwotnych • charakteryzuje krajobraz kulturowy wielkich miast Polski na przykładzie Warszawy • charakteryzuje krajobraz górniczy na przykładzie kopalni w Bełchatowie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia rolę krajobrazu w życiu człowieka • opisuje krajobraz dominujący w regionie, w którym mieszka, oraz ocenia stopień jego przekształcenia w wyniku antropopresji • rozpoznaje na podstawie materiałów źródłowych, np. map, fotografii i obrazów satelitarnych, wybrane krajobrazy przyrodnicze i kulturowe • prezentuje przykłady działań służących zachowaniu walorów krajobrazów przyrodniczych i kulturowych oraz zapobieganiu ich degradacji
IV. Ludność i urbanizacja w Polsce				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje aktualną liczbę ludności w Polsce • wymienia województwa w Polsce i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminu <i>depopulacja</i> • wymienia obszary w Polsce o dodatnim i ujemnym współczynniku przyrostu naturalnego na podstawie mapy • wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik dzietności</i> • wymienia obszary o najwyższym wskaźniku starości demograficznej • wyjaśnia znaczenie terminu <i>współczynnik feminizacji</i> • podaje cechy piramidy wieku i płci ludności Polski • podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia w Polsce • wymienia regiony silnie i słabo zaludnione na podstawie mapy gęstości zaludnienia • wymienia obszary o dodatnim i ujemnym saldzie migracji wewnętrznych w Polsce • wymienia państwa, w których żyje najliczniejsza Polonia, i wskazuje je na mapie • wyjaśnia znaczenie terminów <i>mniejszość</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje zmiany liczby ludności w Polsce w danym przedziale czasowym • oblicza wskaźnik dynamiki zmian liczby ludności • przedstawia trójstopniowy podział administracyjny Polski • oblicza współczynnik przyrostu naturalnego na wybranym przykładzie • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie wskaźnika starości demograficznej na podstawie mapy • przedstawia regionalne zróżnicowanie współczynnika feminizacji na podstawie mapy • oblicza współczynnik feminizacji • podaje przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia ludności w Polsce • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • podaje przyczyny migracji wewnętrznych w Polsce • omawia współczynnik salda migracji wewnętrznych w Polsce na podstawie mapy • wymienia państwa, do których migrują Polacy w XXI w. • oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego • podaje główne kierunki i wielkość współczesnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany liczby ludności Polski po II wojnie światowej • omawia skutki depopulacji • analizuje współczynnik przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach na podstawie wykresu • omawia współczynnik dzietności w Polsce w latach 1960–2019 na podstawie wykresu • podaje przyczyny zmian przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich trzech dekadach • podaje przyczyny starzenia się polskiego społeczeństwa • omawia wpływ czynników przyrodniczych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie map tematycznych • omawia zróżnicowanie przestrzenne salda migracji wewnętrznych w Polsce • omawia przyczyny migracji zagranicznych w Polsce w ujęciu historycznym • omawia wielkość migracji zagranicznych na pobyt stały w Polsce na podstawie wykresu • przedstawia przestrzenne zróżnicowanie mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce • charakteryzuje wybrane grupy etnograficzne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje regionalne zróżnicowanie dynamiki zmian liczby ludności na podstawie danych statystycznych • przedstawia zmiany przyrostu naturalnego w Polsce w drugiej połowie XX w. i na początku XXI w. na podstawie wykresu • charakteryzuje zachowania prokreacyjne Polaków i przestrzenne zróżnicowanie tych zachowań • wykazuje związek zachowań prokreacyjnych Polaków z uwarunkowaniami społeczno-kulturowymi • wyjaśnia zmiany kształtu piramidy wieku i płci ludności Polski oraz porównuje ją z piramidami wieku i płci ludności innych państw • wykazuje wpływ czynników społeczno-ekonomicznych i historyczno-politycznych na rozmieszczenie ludności w Polsce na podstawie dostępnych źródeł informacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prognozuje wpływ współczesnych przemian demograficznych w Polsce na rozwój społeczno-gospodarczego kraju • analizuje zmiany przyrostu naturalnego i przyrostu rzeczywistego ludności Polski na podstawie dostępnych źródeł informacji • przedstawia działania przeciwdziałające wyludnianiu się niektórych obszarów Polski podejmowane na szczeblu rządowym i samorządowym • przedstawia przyczyny niewielkiego zróżnicowania narodowo-etnicznego ludności Polski • wyjaśnia wpływ starzenia się polskiego społeczeństwa na rynek pracy • opisuje działania państwa na rzecz ograniczania ubóstwa • analizuje wyniki wyborów w regionie, w którym mieszka, na podstawie danych PKW • porównuje frekwencję i wyniki ostatnich wyborów do Sejmu RP w regionie, w którym mieszka, z wynikami w całej Polsce

<p><i>narodowa i mniejszość etniczna</i></p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce wyjaśnia znaczenie terminu <i>region etnograficzny</i> wymienia regiony etnograficzne na podstawie mapy wymienia ekonomiczne grupy wiekowe ludności wyjaśnia znaczenie terminu aktywność ekonomiczna omawia strukturę ludności Polski według aktywności ekonomicznej w 2019 r. na podstawie danych statystycznych wymienia sektory gospodarki wyjaśnia znaczenie terminów <i>podaż pracy i popyt na pracę</i> wymienia wskaźniki dotyczące oceny poziomu życia ludności wyjaśnia znaczenie terminu <i>ubóstwo</i> wymienia wskaźniki ubóstwa wymienia organy władzy publicznej wybierane w demokratycznych wyborach w Polsce wymienia główne opcje polityczne w Polsce wymienia województwa o wysokim i o niskim wskaźniku urbanizacji wymienia miasta według grup wielkościowych na podstawie wykresu wymienia najludniejsze miasta Polski i wskazuje na mapie wymienia cechy wiejskiej sieci osadniczej wymienia wybrane typy genetyczne kształtów wsi 	<p>emigracji Polaków</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce na podstawie danych statystycznych przedstawia zróżnicowanie etnograficzne ludności Polski na podstawie materiałów źródłowych wymienia mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski podaje przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia ludności Polski wymienia czynniki wpływające na poziom życia wyjaśnia różnice między referendumi ogólnokrajowymi a referendumi lokalnymi omawia wskaźnik urbanizacji w Polsce i jego regionalne zróżnicowanie na podstawie danych statystycznych i mapy tematycznej omawia funkcje polskich miast i podaje ich przykłady podaje przykłady aglomeracji miejskich podaje różnice między aglomeracją monocentryczną a aglomeracją policentryczną wyjaśnia znaczenie terminu <i>inteligentne miasta</i> i podaje przykłady inteligentnych miast wyjaśnia, na czym polega gettoizacja przestrzeni miejskiej podaje wady i zalety życia na wsi 	<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia współczesną strukturę narodowościowo-etniczną w Polsce charakteryzuje mierniki poziomu aktywności zawodowej ludności Polski omawia formy zatrudnienia w Polsce przedstawia rozkład wysokości wynagrodzeń brutto w Polsce na podstawie wykresu i mapy tematycznej analizuje zróżnicowanie bezrobocia w Polsce na podstawie mapy omawia zróżnicowanie regionalne wskaźników dotyczących poziomu życia w Polsce na podstawie map tematycznych porównuje subiektywny wskaźnik poziomu zadowolenia z życia w miastach i na wsi na podstawie danych statystycznych analizuje frekwencję wyborczą w Polsce na podstawie wykresu przedstawia preferencje wyborcze Polaków na podstawie wykresu wyjaśnia uwarunkowania współczesnych procesów urbanizacyjnych w Polsce przedstawia przestrzenne zróżnicowanie procesów urbanizacyjnych w Polsce na podstawie danych statystycznych opisuje czynniki warunkujące jakość życia w polskich miastach charakteryzuje <i>genius loci</i> miasta charakteryzuje wybrane typy genetyczne kształtów wsi w Polsce omawia cechy strefy podmiejskiej wskazuje negatywne skutki rozwoju strefy podmiejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce przedstawia główne motywy migracji Polaków na początku XXI w. analizuje przyrost rzeczywisty ludności Polski i jego składowe na podstawie wykresu wyjaśnia przyczyny zróżnicowania etnograficznego ludności Polski porównuje wartości współczynnika aktywności zawodowej i stopy bezrobocia w Polsce z wartościami tych wskaźników w wybranych krajach UE analizuje zmiany struktury zatrudnienia w Polsce na podstawie danych statystycznych wyjaśnia na przykładach przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce porównuje poziom życia ludności w Polsce z poziomem życia w innych krajach na podstawie dostępnych źródeł informacji analizuje przestrzenne zróżnicowanie frekwencji wyborczej w Polsce na podstawie map analizuje przestrzenne zróżnicowanie wyników wyborów parlamentarnych w 2019 r. na podstawie map opisuje na przykładach układy urbanistyczne miast powstałych w różnych okresach historycznych przedstawia działania związane z rewitalizacją podupadłych dzielnic miast przedstawia zróżnicowanie wiejskiej sieci osadniczej w Polsce na podstawie mapy omawia przyczyny zmian w osadnictwie wiejskim w Polsce przedstawia demograficzne i społeczne przemiany na obszarach wiejskich omawia funkcjonalne i przestrzenne przemiany na obszarach wiejskich 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia wpływ przemian społecznych i gospodarczych na przebieg urbanizacji w Polsce po II wojnie światowej omawia przyczyny i konsekwencje gettoizacji przestrzeni miejskiej wykazuje zależność między zmianami w osadnictwie wiejskim a przemianami społeczno-gospodarczymi zachodzącymi w Polsce
--	--	--	--	---

V. Gospodarka Polski				
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa wymienia pozapryrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa wyjaśnia znaczenie terminu <i>rolnictwo ekologiczne</i> podaje liczbę ekologicznych gospodarstw 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia obszary w Polsce o najkorzystniejszych warunkach rozwoju rolnictwa podaje cechy rolnictwa ekologicznego opisuje zmiany liczby gospodarstw ekologicznych w Polsce podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia zakładów przemysłowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia rolę rolnictwa w polskiej gospodarce przedstawia przyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych przedstawia pozapryrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa w Polsce na podstawie danych statystycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia regionalne zróżnicowanie przyrodniczych warunków rozwoju rolnictwa na podstawie mapy omawia regionalne zróżnicowanie pozapryrodniczych czynników rozwoju rolnictwa na podstawie mapy przedstawia pozytywne i negatywne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ warunków przyrodniczych i czynników pozapryrodniczych na możliwości przemian w rolnictwie Polski omawia znaczenie rolnictwa ekologicznego w dobie zmian klimatu uzasadnia potrzebę kontrolowania gospodarstw produkujących żywność

<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy żywności ekologicznej wyjaśnia, na czym polegała transformacja gospodarcza po 1989 r. wyjaśnia, na czym polegała restrukturyzacja przemysłu wymienia najważniejsze działy przemysłu high-tech w Polsce wymienia rodzaje transportu funkcjonujące w Polsce wymienia główne porty lotnicze w Polsce wymienia główne węzły i terminale transportowe w Polsce i wskazuje je na mapie wymienia rodzaje działalności gospodarczej zaliczane do gospodarki morskiej wskazuje na mapie główne porty handlowe i pasażerskie na polskim wybrzeżu wskazuje na mapie główne porty rybackie na polskim wybrzeżu przedstawia walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce wymienia główne obszary turystyczne Polski 	<p>w Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> określa miejsce Polski w światowej produkcji przemysłowej na podstawie danych statystycznych wymienia czynniki decydujące o lokalizacji zakładów przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce opisuje zróżnicowanie gęstości dróg kołowych według województw oraz przebieg autostrad i dróg ekspresowych w Polsce opisuje zróżnicowanie gęstości sieci kolejowej w Polsce wymienia grupy ładunkowe, w których przeładunku specjalizują się poszczególne porty morskie przedstawia walory kulturowe sprzyjające rozwojowi turystyki w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce po przystąpieniu naszego kraju do UE omawia przestrzenne rozmieszczenie gospodarstw ekologicznych w Polsce omawia strukturę ekologicznych użytków rolnych opisuje cechy socjalistycznej gospodarki podaje przyczyny przemian w przemyśle Polski po 1989 r. przedstawia uwarunkowania rozwoju przemysłu high-tech w Polsce charakteryzuje czynniki decydujące o lokalizacji przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce przedstawia rozmieszczenie ośrodków przemysłu zaawansowanych technologii w Polsce omawia znaczenie działalności badawczo-rozwojowej w rozwoju przemysłu high-tech podaje przyczyny zmian w polskim transporcie w ostatnich trzech dekadach opisuje rozwój transportu samochodowego w Polsce przedstawia lokalizację sieci tramwajowych oraz systemu metra w Polsce omawia czynniki wpływające na rozwój transportu śródlądowego w Polsce charakteryzuje transport lotniczy w Polsce omawia transport przesyłowy w Polsce przedstawia obroty ładunkowe w polskich portach morskich na podstawie danych statystycznych ocenia walory przyrodnicze warunkujące rozwój turystyki w Polsce przedstawia polskie obiekty znajdujące się na <i>Liście UNESCO</i> 	<p>skutki rozwoju rolnictwa ekologicznego</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje cele certyfikacji żywności produkowanej w ramach systemu rolnictwa ekologicznego w Polsce przedstawia rozwój i strukturę polskiego przemysłu do II wojny światowej przedstawia charakter przemian w polskim przemyśle po 1989 r. wyjaśnia skutki przemian w polskim przemyśle po 1989 r. porównuje wydatki na działalność badawczo-rozwojową w Polsce z wydatkami na tę działalność w innych krajach UE omawia działalność parku technologicznego na przykładzie Pomorskiego Parku Naukowo-Technologicznego Gdynia omawia zmiany w polskim transporcie w XX i XXI w. podaje przyczyny nierównomiernej gęstości sieci kolejowej na podstawie mapy ocenia poziom rozwoju transportu kolejowego w Polsce porównuje transport kolejowy i samochodowy w Polsce z transportem kolejowym i samochodowym w Unii Europejskiej omawia transport przesyłowy w Polsce omawia stan polskiej floty handlowej na podstawie danych statystycznych przedstawia przemiany zachodzące w przemyśle stoczniowym w Polsce ocenia walory kulturowe warunkujące rozwój turystyki w Polsce analizuje stan infrastruktury turystycznej w Polsce projektuje trasę wycieczki uwzględniając atrakcje turystyczne w wybranej miejscowości lub w wybranym regionie 	<p>ekologiczną</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia perspektywy rozwoju przemysłu w Polsce ocenia wpływ przystąpienia Polski do UE na rozwój przemysłu w naszym kraju określa znaczenie sieci transportu dla gospodarki kraju prezentuje wartość obiektów stanowiących dziedzictwo kulturowe Polski na przykładzie wybranego regionu lub szlaku turystycznego
--	---	--	---	---

VI. Stan środowiska i jego ochrona w Polsce

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia rodzaje zanieczyszczeń powietrza wyjaśnia, na czym polega eutrofizacja wód wyjaśnia znaczenie terminu <i>degradacja gleb</i> wyjaśnia, dlaczego należy chronić środowisko przyrodnicze wymienia formy ochrony przyrody w Polsce na podstawie mapy wymienia parki narodowe w Polsce wymienia przykłady gatunków roślin i zwierząt objętych ochroną 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny zanieczyszczenia powietrza w Polsce podaje przyczyny zanieczyszczenia wód wymienia przyczyny degradacji gleb wymienia parki narodowe w Polsce wymienia elementy środowiska podlegające ochronie w poszczególnych parkach narodowych w Polsce wymienia rodzaje obszarów chronionych w Polsce wymienia indywidualne formy ochrony przyrody w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia stan środowiska przyrodniczego w Polsce i jego zmiany w XX i XXI w. wskazuje różnice w składzie ścieków przemysłowych i ścieków komunalnych wymienia rodzaje odpadów stanowiących zagrożenie dla środowiska omawia wybrane zanieczyszczenia powietrza w Polsce według źródeł ich emisji opisuje działania podejmowane na rzecz rekultywacji gleb w Polsce prezentuje przykłady działań na rzecz ochrony przyrody podejmowanych w Polsce przedstawia przestrzenne rozmieszczenie form ochrony przyrody w Polsce opisuje walory środowiskowe poszczególnych parków narodowych w Polsce 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zmiany stanu środowiska w Polsce w XX i XXI w. podaje przyczyny zmniejszania się emisji zanieczyszczeń powietrza w Polsce analizuje wielkość produkcji odpadów przemysłowych i komunalnych w Polsce prezentuje zadania instytucji powołanych do oceny stanu środowiska wyjaśnia, na czym polegają restytucja gatunków i reintrodukcja przedstawia międzynarodowe formy ochrony przyrody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zdobera informacje dotyczące szkód w środowisku i zanieczyszczeń powierzchni ziemi w regionie, w którym mieszka dokonyuje analizy stanu środowiska w Polsce i w regionie, w którym mieszka, oraz przedstawia wnioski z tej analizy na podstawie danych statystycznych i aplikacji GIS uzasadnia potrzebę ochrony środowiska przyrodniczego Polski znajduje w internecie informacje dotyczące form ochrony przyrody w Polsce
--	--	--	---	--

VII. Badania i obserwacje terenowe

<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wybiera zakład usługowy lub przedsiębiorstwo, które będzie przedmiotem badań wybiera rodzaj usług, które będą oceniane pod kątem dostępności i jakości oraz obszar badań wyszukuje strony i portale internetowe, które mogą być pomocne przy analizie zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy określa cele rewitalizacji wyjaśnia, na czym polega analiza SWOT 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> zbiera informacje o przedsiębiorstwie lub zakładzie usługowym przygotowuje ankietę do analizy dostępności usług dokonyuje obserwacji wybranego terenu i rozpoznaje elementy krajobrazu, sporządza dokumentację fotograficzną oraz notatki zbiera informacje niezbędne do analizy zmian w układzie przestrzennym i wyglądzie zabudowy z różnych źródeł dostępnych w internecie zbiera informacje na temat pomyślnie przeprowadzonej rewitalizacji obszarów zdegradowanych, np. zurbanizowanych lub poprzemysłowych dokonyuje wyboru obszaru badań oraz określa zakres analizy SWOT 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze najbliższego otoczenia zbiera informacje o dostępności usług – wykorzystuje źródła internetowe, dane statystyczne, mapy oraz dane uzyskane podczas obserwacji w terenie sporządza plan zagospodarowania przestrzennego wybranego terenu dostrzega zmiany układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych dokonyuje wyboru obszaru wymagającego rewitalizacji zbiera informacje do analizy SWOT 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na rynek pracy i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia analizuje dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy wyróżnia główne funkcje wybranego terenu dokonyuje analizy zmian układu przestrzennego i zabudowy wybranego obszaru na podstawie zdjęć z różnych okresów i planów archiwalnych identyfikuje problemy występujące na obszarze wymagającym rewitalizacji przedstawia wyniki analizy SWOT dla wybranej miejscowości lub dzielnicy dużego miasta 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ przedsiębiorstwa przemysłowego lub usługowego na środowisko przyrodnicze, rynek pracy, jakość życia ludności i rozwój gospodarczy najbliższego otoczenia ocenia dostępność i jakość wybranych usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, rekreacyjnych, handlowych) w najbliższej okolicy dokonyuje oceny zagospodarowania wybranego terenu wyjaśnia zmiany układu przestrzennego i wyglądu zabudowy wybranego terenu przedstawia propozycje działań rewitalizacyjnych na wybranym obszarze
--	--	--	---	---